

รายพระนาม รายนามเสนาบดี และเลขาธิการพระราชวัง

รายพระนามและนามผู้บริหารราชการในหน้าที่เสนาบดีจตุสดมภ์กรมวัง เสนาบดีกระทรวงวัง และเลขาธิการพระราชวัง มาแสดงไว้เพื่อประกอบประวัติสำนักพระราชวังดังต่อไปนี้

ยุคกรุงศรีอยุธยา

ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นต้นมาจวบ ถึงกรุงธนบุรี เสนาบดีจตุสดมภ์กรมวัง มีบรรดาศักดิ์เป็นนอกญาหรือพระยา ในราชทินนามที่เรียกแต่โดยย่อว่า "ธรรมาธิกร" ตลอดมา

ยุคกรุงรัตนโกสินทร์

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๕ ถึง ๒๔๓๕ "เสนาบดีจตุสดมภ์กรมวัง" มีพระนามและนามดังนี้

รัชกาลที่ ๑ - เจ้าพระยาธรรมาธิกร (บุญรอด ต้นสกุลบุญรัตนพันธ์)

- เจ้าพระยาธรรมาธิกร (ทองดี)

- เจ้าพระยาธรรมาธิกร (สด)

รัชกาลที่ ๒ - เจ้าพระยาธรรมาธิกร (เทศ)

รัชกาลที่ ๓ - เจ้าพระยาธรรมาธิกร (สมบุญ)

รัชกาลที่ ๔ - เจ้าพระยาธรรมาธิกร (เสื่อ สนธิรัตน์)

- เจ้าพระยาธรรมาธิกร (บุญศรี ต้นสกุล บุรณศิริ)

รัชกาลที่ ๕

(ก่อน พ.ศ. ๒๔๓๕) - เจ้าพระยาธรรมาธิกร (มั่ง สนธิรัตน์)

(หลัง พ.ศ. ๒๔๓๕) - กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม

- กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช (รักษาการชั่วคราวระหว่างกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมเสด็จหัวเมือง)

ภายหลังปฏิรูปการปกครองเป็นกระทรวงวัง "เสนาบดีกระทรวงวัง" มีพระนาม และนามดังนี้

- กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (จึงถือว่าทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงวัง พระองค์แรก หลังปฏิรูปการปกครองใน รัชกาลที่ ๕)
(๘ ตุลาคม ๒๔๓๕ - ๒๖ สิงหาคม ๒๔๓๙)
- พระองค์เจ้าไชยันตมงคล (แทนกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ระหว่างเสด็จราชการหัวเมืองชั่วคราว)
(๑ กันยายน ๒๔๓๙ - ๑๘ กันยายน ๒๔๔๑)
- กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย (แทนกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ชั่วคราว)
(๑๙ กันยายน ๒๔๔๑ - ๙ มิถุนายน ๒๔๔๘)
- กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา
(๑๐ มิถุนายน ๒๔๔๘ - กุมภาพันธ์ ๒๔๕๒)
- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์
(รักษาราชการร่วมกัน ตั้งแต่กุมภาพันธ์ ๒๔๕๒ - ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๕๓)
- กรมขุนสมมตอมรินทร์ และพระยาอนุรักษรัชมณฑลเศียร (ม.ล. ปุ้ม มาลากุล)

รัชกาลที่ ๕ ต่อ ๖

(๒๕ พฤษภาคม ๒๔๕๓ - ๑๔ เมษายน ๒๔๕๖)

- กรมขุนสรรพสิทธิประสงค์

รัชกาลที่ ๖ ต่อ ๗

(๑๕ เมษายน ๒๔๕๖ - ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๖๙)

- เจ้าพระยาธรรมานุวัตร (ม.ล. ปุ้ม มาลากุล)

(๒๔ กรกฎาคม ๒๔๖๙ - ๑๔ มีนาคม ๒๔๖๙)*

- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ (ทรงกำกับราชการชั่วคราว โดยมีพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ เป็นผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดี)

รัชกาลที่ ๗

(๑๕ มีนาคม ๒๔๖๙ - ๒๓ มิถุนายน ๒๔๗๕)

- เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ (เป็นเจ้าพระยาคนเดียวที่เป็นเสนบดีกระทรวงวัง โดยไม่ได้พระราชทานราชทินนามว่าเจ้าพระยาธรรมดาตามโบราณประเพณี)

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อยังเป็นกระทรวง "ผู้สำเร็จราชการพระราชวัง" และ "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง" มีนามดังนี้

(๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ - ๓๑ มีนาคม ๒๔๗๗)- เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

เมื่อเป็นสำนักพระราชวัง "เลขาธิการพระราชวัง" มีนามดังนี้

(๑ เมษายน ๒๔๗๘** - ๓๑ มกราคม ๒๔๙๐)- พระยาชาติเดชอุดม (ม.ร.ว. โป๊ะ มาลากุล)

(๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๐ - ๖ สิงหาคม ๒๕๐๙) - พลตรี หม่อมทวีวงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (ม.ร.ว. เฉลิมลาภ ทวีวงศ์)

(๗ สิงหาคม ๒๕๐๙ - ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑)- ดร.กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

(๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ - ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๐)- นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์

(๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน) - นายแก้วขวัญ วัชโรทัย

* , ** แต่เดิมไทยเรานับการขึ้นศักราชใหม่ในเดือนเมษายน และได้มาเปลี่ยนมาเป็นเดือนมกราคม ตามสากลในปีพุทธศักราช ๒๔๘๔

เอกสารอ้างอิง

๑. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
๒. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา
๓. สารานุกรมไทย
๔. ราชกิจจานุเบกษา
๕. พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน
๖. พระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง
๗. ประกาศตั้งย้ายเปลี่ยนเสนาบดี ผู้รั้ง ผู้แทน และรองเสนาบดี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕
— ๒๔๖๙
๘. ตั้งเจ้าพระยากรรณรัตนโกสินทร์
๙. ทำเนียบกระทรวง
๑๐. ทำเนียบกรมมหาดเล็กหลวง
๑๑. เอกสารสำนักพระราชวังบางเรื่อง